

ROZSUDOK SÚDU PRVÉHO STUPŇA (piata komora)
zo 14. októbra 2004 *

Vo veci T-56/02,

Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG, so sídlom v Mníchove (Nemecko),
v zastúpení: W. Knapp, T. Müller-Ibold a B. Bergmann, advokáti, s adresou na
doručovanie v Luxemburgu,

žalobca,

proti

Komisia Európskych spoločností, v zastúpení: S. Rating, splnomocnený zástupca,
za právnej pomoci F. Hermanns, advokát, s adresou na doručovanie v Luxemburgu,

žalovanej,

ktorej predmetom je návrh na zrušenie rozhodnutia Komisie 2003/25/ES
z 11. decembra 2001 v konaní začatom podľa článku 81 ES [vec COMP/E-
1/37.919 (ex 37.391) — Bankové poplatky za prepočet mien eurozóny — Nemecko]
[neoficiálny preklad] (Ú. v. ES L 15, 2003, s. 1),

* Jazyk konania: nemčina.

SÚD PRVÉHO STUPŇAEURÓPSKÝCH
SPOLOČENSTIEV (piata komora),

v zložení: predsedníčka komory P. Lindh, sudcovia R. García-Valdecasas
a J. D. Cooke,

tajomník: H. Jung,

so zreteľom na písomnú časť konania,

vyhlásil tento

Rozsudok

Okolnosti predchádzajúce sporu

Právny rámec

1 Článok 109l ods. 4 zmluvy ES (teraz článok 123 ods. 4 ES) stanovuje, že Rada k dátumu začiatku tretej etapy hospodárskej a menovej únie (HMÚ) prijme neodvolateľné výmenné kurzy mien členských štátov, ktoré prijímajú euro ako jednotnú menu v súlade so Zmluvou ES (ďalej len „účastnícke členské štáty“) a neodvolateľné pevné kurzy, podľa ktorých sa tieto meny nahradia eurom.

- 2 Článok 52 protokolu o Štatúte Európskeho systému centrálnych bánk a Európskej centrálnej banky (ECB), ktorý je pripojený k Zmluve ES (ďalej len „Štatút ESCB“) stanovuje:

„Výmena bankoviek v menách spoločenstva

Rada guvernérov ECB v nadväznosti na neodvolateľné stanovenie menových kurzov [prepočítacích koeficientov — *neoficiálny preklad*] prijme opatrenia potrebné na to, aby bankovky stanovené v menách s neodvolateľnými menovými kurzami [prepočítacími koeficientmi — *neoficiálny preklad*] vymieňali národné centrálné banky za ich nominálne hodnoty.“

- 3 Na svojom zasadnutí v Madride v dňoch 15. a 16. decembra 1995 Európska rada potvrdila, že tretia etapa HMÚ sa začne 1. januára 1999 v súlade s článkom 109j ods. 4 Zmluvy ES (teraz článok 121 ods. 4 ES).

- 4 Základné prvky právneho rámca vo vzťahu k zavedeniu a používaniu eura vymedzuje:

— nariadenie Rady (ES) č. 1103/97 zo 17. júna 1997 o určitých ustanoveniach týkajúcich sa zavedenia eura (Ú. v. ES L 162, s. 1) a

— nariadenie Rady (ES) č. 974/98 z 3. mája 1998 o zavedení eura (Ú. v. ES L 139, s. 1).

- 5 Článok 4 nariadenia č. 1103/97 upravuje pravidlá, ktoré sa použijú na prepočítanie medzi eurom a menovými jednotkami účastníckych členských štátov. V odseku 3 stanovuje, že „prepočítacie koeficienty sa použijú na prepočty medzi jednotkou euro a národnými menovými jednotkami navzájom. Nebudú sa používať inverzné koeficienty odvodené z prepočítacích koeficientov.“ [*neoficiálny preklad*]
- 6 Z článkov 2 a 3 nariadenia Rady č. 1103/97 vyplýva, že od 1. januára 1999 je menou účastníckych členských štátov euro, ktoré nahrádza menu každého účastníckeho členského štátu podľa prepočítacích koeficientov.
- 7 Články 10 a 11 nariadenia č. 974/98 určujú 1. január 2002 ako dátum uvedenia do obehu a vydania bankoviek a mincí označených ako euro.
- 8 Články 5 až 9 nariadenia č. 974/98 obsahujú prechodné ustanovenia, ktoré sa použijú počas obdobia od 1. januára 1999 do 1. januára 2002 (ďalej len „prechodné obdobie“).
- 9 Okrem toho, 15. mája 1997 Komisia pozvala zástupcov bankového sektora, orgánov verejnej moci a spotrebiteľov na diskusiu za okrúhlym stolom o praktických aspektoch prechodu na euro (odôvodnenie č. 40 napadnutého rozhodnutia). Zo súhrnnej správy písanej o tomto okrúhlym stole („Komisia, Generálne riaditeľstvo pre hospodárske a finančné záležitosti, Okrúhly stôl o praktických aspektoch prechodu na euro: zhrnutie a závery“, dokument II/301/97 z 11. júna 1997) vyplýva najmä to, že zástupcovia bánk „vyjadrili želanie, aby operácie pri výmene vnútroštátnych bankoviek rozličných účastníckych členských štátov bolo možné počas prechodného obdobia spoplatňovať: kurzové riziko nepochybne zanikne — čo umožní znížiť náklady približne o 20 % — ale iné prevádzkové náklady zostanú rovnaké“, s čím vyjadrili nesúhlas združenia spotrebiteľov. V priebehu tohto okrúhleho stola Deutsche Bank vyhlásila, že počas prechodného obdobia zamýšľa

spoplatňovať výmenu hotovosti osobám, ktoré nie sú majiteľmi účtu, a ponúknuť túto službu bezodplatne svojim klientom.

- 10 V nadväznosti na okrúhly stôl z 15. mája 1997 Komisia poverila skupinu expertov, aby preskúmali, či — a ako — si banky môžu nárokovať odplatu za služby výmeny mien účastníckych členských štátov.

- 11 Podstatné závery skupiny expertov vo vzťahu k prechodnému obdobiu znejú takto (správa skupiny expertov o bankových poplatkoch za prepočet na euro, 20. november 1997; dokument citovaný v odôvodnení č. 137 napadnutého rozhodnutia, poznámka pod čiarou 56):
 - pri výmene bankoviek v menách účastníckych členských štátov článok 52 Štatútu ESCB vyžaduje od centrálnych bánk eurozóny, aby bankovky v menách iných účastníckych členských štátov vymieňali podľa neodvolateľných prepočítacích koeficientov, ale neobsahuje žiadne ustanovenie zakazujúce obchodným bankám spoplatňovať tento typ služby,

 - čo sa týka transparentnosti, z povinnosti použiť neodvolateľné prepočítacie koeficienty pri každej zmenárenskej operácii vyplýva, že akákoľvek provízia musí byť určená oddelene od neodvolateľného prepočítacieho koeficientu a nesmie byť skrytá v kurzovom rozpätí.

- 12 V poznámke pod čiarou uvedenej v prílohe A správy z 20. novembra 1997 skupina expertov uvádza:

„19. Žiadne ustanovenie práva Spoločenstva, ani vnútroštátneho práva nezakazuje obchodným bankám, zmenárňam alebo iným podnikom spoplatňovať výmenu bankoviek. Z ekonomického hľadiska je nepochybné, že táto výmena má charakter „služby“, keďže ide o výmenu dvoch právne odlišných predmetov, na rozdiel od bezhotovostného prepočtu peňazí.

...

Transparentnosť

23. Akýkoľvek záver, podľa ktorého je možné spoplatniť určité operácie (napríklad výmenu vnútroštátnych bankoviek a mincí za iné vnútroštátne bankovky a mince), je podmienený požiadavkou transparentnosti stanovenia zmenárenského poplatku. V súčasnosti banky a zmenárne v niektorých členských štátoch stanovujú svoje zmenárenské poplatky ako celkovú „maržu“ medzi nákupným a predajným kurzom tej istej meny. Od zavedenia eura nebude možné považovať stanovovanie uvedených marží za správne používanie prepočítacích koeficientov podľa nariadenia prijatého na základe článku 109I ods. 4 Zmluvy. Takéto marže (zodpovedajúce kurzovým rozpätiam medzi jednotkami tej istej meny) by boli v rozpore s právnou úpravou ochrany spotrebiteľa v práve Spoločenstva alebo vo vnútroštátnom práve. Uvedená požiadavka transparentnosti sa vzťahuje na všetky prípady, v ktorých dochádza k účtovaniu zmenárenských poplatkov: tieto poplatky majú byť vyjadrené výslovne a nie skryto.

...

Závery

...

- Za výmenu bankoviek a mincí počas prechodného obdobia je možné účtovať poplatky za predpokladu, že sú priehľadným spôsobom uvedené ako manipulačné poplatky.“
- 13 Vo vzťahu k otázke, či banky zamýšľajú spoplatňovať výmenu bankoviek účastníckych členských štátov, uvádza správa expertov z 20. novembra 1997, že väčšina bánk zamýšľa tieto poplatky účtovať, aj keď ich výška by mala byť nižšia ako bolo predtým bežné, a to z dôvodu zániku kurzového rizika.
- 14 Skupina expertov prebrala postoj vyjadrený združeniami spotrebiteľov a usúdila, že prechod na euro by bol prijímaný ľahšie, ak by banky nepožadovali za prepočet odplatu. Skupina expertov sa vyjadrila v prospech „zásad dobrej praxe“ stanovujúcich bezplatnosť prepočtu.
- 15 Tieto skutočnosti boli takisto zopakované v 21. čísle *Cahiers de l'euro*, ktorý Komisia publikovala v nešpecifikovaný deň roku 1998.

- 16 Na základe týchto konzultácií bolo vydané odporúčanie Komisie 98/286/ES z 23. apríla 1998 o bankových poplatkoch za prepočet na euro [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES L 130, s. 22; ďalej len „odporúčanie Komisie z 23. apríla 1998“). Článok 2 vymenúva pre banky viaceré zásady dobrej praxe týkajúce sa prepočtu bez poplatku. Tieto zásady sa netýkajú služieb pri výmene bankoviek a mincí mien eurozóny počas prechodného obdobia. Článok 3 odporúčania Komisie z 23. apríla 1998 znie takto:

„Článok 3 — Transparentnosť

1. Pre všetky prepočty medzi ktoroukoľvek vnútroštátnou menovou jednotkou a jednotkou euro a opačne, ako aj pre všetky výmeny bankoviek a mincí účastníckych členských štátov banky jasne poukážu na používanie prepočítacích koeficientov v súlade s ustanoveniami nariadenia (ES) č. 1103/97 a akékoľvek prípadne naúčtované poplatky uvedú oddelene od prepočítacieho koeficientu.

2. V prípade, ak banky účtujú za prepočty alebo výmeny poplatky, ktoré článok 2 nepredvída alebo ak banky nepoužijú niektoré z ustanovení článku 2 písm. b), tak o poplatkoch za prepočet alebo výmenu informujú jasne a zrozumiteľne, aby svojim klientom poskytl:

- a) vopred písomné poučenie o akýchkoľvek poplatkoch za prepočet alebo výmenu, ktoré zamýšľajú účtovať

a

b) následne podrobné informácie o všetkých účtovaných poplatkoch za prepočet alebo výmenu, a to na výpise z účtu alebo z transakcií uskutočnených bankovou kartou alebo akýmkoľvek iným spôsobom používaným na komunikáciu s klientom. Tieto informácie jasne klientom preukážu použitie prepočítacích koeficientov v súlade s ustanoveniami nariadenia (ES) č. 1103/97, pričom prípadne účtované poplatky za prepočet a výmenu sa uvedú oddelene od prepočítacieho koeficientu a od akýchkoľvek iných prípadne účtovaných poplatkov.“ [neoficiálny preklad]

Napadnuté rozhodnutie

- 17 Prejednávaná vec sa týka rozhodnutia Komisie 2003/25/ES z 11. decembra 2001 v konaní začatom podľa článku 81 ES [Vec COMP/E — 1/37.919 (ex 37.391) — Bankové poplatky za prepočet mien eurozóny — Nemecko] [neoficiálny preklad] (Ú. v. ES L 15, 2003, s. 1, ďalej len „napadnuté rozhodnutie“).
- 18 Pri zmenárenských službách je potrebné rozlišovať medzi bezhotovostným prepočtom meny na jednej strane a výmenou mincí a bankoviek alebo „výmenou hotovosti“ na strane druhej. Posledne uvedený typ služby, ktorý jediný je relevantný na účely prejednávanej žaloby, možno ďalej rozdeliť na dve kategórie: po prvé na výmenu hotovosti vo veľkom, ktorá umožňuje bankám vymieňať veľké množstvá bankoviek (ďalej len „medzibankové služby pri výmene hotovosti“), a po druhé na maloobchodné služby pri výmene hotovosti poskytované jednotlivcom a týkajúce sa malých množstiev bankoviek.
- 19 Pred zavedením eura nebola odplata za poskytnutie služieb pri výmene hotovosti v Nemecku vo všeobecnosti účtovaná osobitne: cena za uvedené služby bola zahrnutá v kurze, za ktorý úverové inštitúcie a zmenárne peňažné prostriedky v cudzej mene nakupovali a predávali svojim klientom. Kurz bol pri nákupe nižší

a pri predaji vyšší ako trhový referenčný kurz (odôvodnenie č. 38 napadnutého rozhodnutia). Táto odchýlka od trhového referenčného kurzu sa niekedy nazýva „kurzové rozpätie“.

20 Adresátom napadnutého rozhodnutia je päť bánk so sídlom v Nemecku:

— Commerzbank,

— Dresdner Bank,

— Bayerische Hypo- und Vereinsbank (ďalej len „HVB“ alebo „žalobca“),

— Deutsche Verkehrsbank (DVB),

— Vereins- und Westbank (VUW).

21 Žalobca pôsobí ako univerzálna banka prevažne v Nemecku. Vznikol v dôsledku fúzie medzi Bayerische Hypotheken- und Wechselbank a Bayerische Vereinsbank AG 1. septembra 1998. Žalobca je hlavným akcionárom VUW.

- 22 Na začiatku roka 1999 začala Komisia vyšetrovanie voči približne 150 bankám vrátane žalobcu usadeným v siedmich členských štátoch, a to menovite v Belgicku, Nemecku, Írsku, Holandsku, Rakúsku, Portugalsku a vo Fínsku. Podozrievala banky, že sa dohodli na určenie cien služieb pri výmene hotovosti počas prechodného obdobia v prípade mien niektorých účastníckych členských štátov. Hoci vyšetrovanie bolo spočiatku vedené pod jedinou spisovou značkou, Komisia v ňom pokračovala tým, že začala samostatné konania o existencii dohôd obmedzujúcich hospodársku súťaž v dotknutých členských štátoch.
- 23 Od 8. februára 1999 Komisia žiadala informácie od troch združení nemeckých bánk v súlade s článkom 11 nariadenia Rady (EHS) č. 17 zo 6. februára 1962, Prvého nariadenia implementujúceho článku [81] a [82] zmluvy (Ú. v. ES 1962, 13, s. 204), týkajúce sa predovšetkým odplaty za služby pri výmene hotovosti.
- 24 V dňoch 16. a 17. februára 1999 Komisia vykonala šetrenie v sídlach Dresdner Bank a Deutsche Bank vo Frankfurte nad Mohanom.
- 25 Dňa 19. októbra 1999 Komisia zaslala približne 240 bankám v eurozóne dotazník, v ktorom ich v súlade s článkom 11 nariadenia č. 17 požiadala o poskytnutie údajov o zmenárenských províziách účtovaných pred a po zavedení eura. Tento dotazník bol zaslaný 42 nemeckým bankám vrátane adresátov napadnutého rozhodnutia (odôvodnenie č. 22 napadnutého rozhodnutia).
- 26 V dňoch 20. a 21. októbra 1999 Komisia vykonala šetrenie v sídle GWK Bank (ďalej len „GWK“) v Holandsku (odôvodnenia č. 20 a 21 napadnutého rozhodnutia).

27 Listami z 3. a 10. augusta 2000 Komisia zaslala vyhlásenie o námietkach nasledujúcim bankám:

- Commerzbank,
- DVB,
- HVB,
- Reisebank,
- Dresdner Bank,
- VUW,
- Bayerische Landesbank Girozentrale,
- SEB Bank (predtým BfG),
- Hamburgische Landesbank Girozentrale,
- Westdeutsche Landesbank Girozentrale,
- Landesbank Hessen Thüringen Girozentrale,
- GWK a jej materským spoločnostiam Fortis NV, Fortis Services Nederland NV a Fortis Bank Nederland NV.

- 28 V dňoch 1. a 2. februára 2001 úradník poverený vypočutím vypočul adresátov vyhlásenia o námietkach.
- 29 Dňa 11. decembra 2001 Komisia prijala napadnuté rozhodnutie.
- 30 Podľa napadnutého rozhodnutia (odôvodnenie č. 2) sa banky zúčastnené na rokovaní, ktoré sa uskutočnilo 15. októbra 1997 v priestoroch DVB vo Frankfurte nad Mohanom (ďalej len „rokovanie z 15. októbra 1997“) dohodli na účtovaní provízie vo výške okolo 3 % za nákup a predaj bankoviek eurozóny počas prechodného obdobia.
- 31 Iniciatíva na uskutočnení tohto rokovania sa pripisuje GWK. Napadnuté rozhodnutie totiž uvádza, že GWK naliehala na Reisebank v rámci rokovania uskutočneného 29. apríla 1997, aby začala rozhovory s ďalšími nemeckými bankami, a to so základným cieľom zabezpečiť, aby nemecká centrálna banka neponúkala spotrebiteľom služby pri výmene hotovosti bezplatne (odôvodnenie č. 60 napadnutého rozhodnutia).
- 32 Listinnými dôkazmi protiprávneho konania sú podľa napadnutého rozhodnutia (odôvodnenie č. 62) zápisnice z rokovaní a záznamy telefonických rozhovorov, ktoré sa našli počas šetrenia v priestoroch GWK. Ide najmä o zápisnice z rokovania z 15. októbra 1997, ktoré vypracovali pán [A], zamestnanec GWK (ďalej len „zápisnica [A]“) a pán [B], zamestnanec Commerzbank (ďalej len „zápisnica [B]“).

- 33 V napadnutom rozhodnutí Komisia najprv poznamenala, že účastníci sa dohodli na informovaní Bundesbank (nemeckej centrálnej banky) o tom, že od 1. januára 1999 budú vykonávať „výmenu bankoviek eurozóny za pevný výmenný kurz a budú účtovať výslovne vyjadrenú províziu“ (odôvodnenie č. 88 napadnutého rozhodnutia).
- 34 Ďalej Komisia uviedla (odôvodnenie č. 89 napadnutého rozhodnutia), že účastníci rokovania z 15. októbra 1997 sa neboli schopní dohodnúť na princípe jednotnej sadzby, a preto „si stanovili za spoločný cieľ také nahradenie kurzových rozpätí percentuálnymi províziami, aby si vynahradili 90 % príjmu z kurzových rozpätí, čo predstavovalo úhrnnú províziu vo výške okolo 3 %“. Na základe zápisnice [B] Komisia uviedla, že „existovala zhoda ohľadne používania pevných výmenných kurzov pre meny eurozóny (a teda nepoužívania nákupných a predajných kurzov) s poplatkami účtovanými formou percentuálnej provízie“ (odôvodnenie č. 95 napadnutého rozhodnutia).
- 35 Napokon Komisia usúdila, že v zápisnici [A], ako i zápisnici [B] sa uvádza dohoda o odplate za služby pri výmene hotovosti vo forme provízie vyjadrenej percentom z vymieňanej sumy. Zápisnica [B] neuvádza výšku tejto provízie na rozdiel od zápisnice [A], ktorá uvádza výšku okolo 3 %. Komisia však zobrala do úvahy skutočnosť, že Bayerische Landesbank pri jej vypočutí v dňoch 1. a 2. februára 2001 uviedla, že jej zástupca na rokovaní z 15. októbra 1997 si spomenul, ako „niektorí zástupcovia jednotlivých bánk spomínali určité čísla, a to niekde medzi 2 a 4 %“, aj keď si nevedel spomenúť na sumu 3 % (odôvodnenie č. 96 napadnutého rozhodnutia).
- 36 Na základe týchto dôkazov Komisia usúdila, že „banky zúčastnené na rokovaní z 15. októbra 1997 sa dohodli na zavedení úhrnnej provízie vo výške okolo 3 % (aby si vynahradili 90 % svojich príjmov) po 1. januári 1999“ a že táto dohoda „mala za cieľ i za následok obmedzenie hospodárskej súťaže v Spoločenstve“ (odôvodnenia č. 120

a 128 napadnutého rozhodnutia). Táto dohoda bola uzatvorená na prechodné obdobie (odôvodnenie č. 173 napadnutého rozhodnutia).

- 37 Podľa článku 1 napadnutého rozhodnutia Commerzbank, Dresdner Bank, HVB, DVB a VUW porušili článok 81 ES tým, že „sa zúčastnili na dohode, ktorej predmetom bolo určenie a) spôsobov účtovania poplatkov za výmenu bankoviek mien eurozóny (teda percentuálne vyjadrenej provízie) a b) cieľovej úrovne týchto poplatkov okolo 3 % (aby si vynahradili 90 % príjmov pochádzajúcich z kurzového rozpätia) počas prechodného obdobia od 1. januára 1999“.
- 38 Komisia dospela k názoru, že ide o závažné protiprávne konanie, ktoré trvalo približne štyri roky, a preto uložila nasledujúce pokuty (článok 3 napadnutého rozhodnutia):

Commerzbank	28 000 000 eur
Dresdner Bank	28 000 000 eur
HVB	28 000 000 eur
DVB	14 000 000 eur
VUW	2 800 000 eur

- 39 Žalobcovi bolo napadnuté rozhodnutie oznámené 19. decembra 2001.

Konanie

- 40 Žalobca návrhom podaným do kancelárie Súdu prvého stupňa 28. februára 2002 podal žalobu, na základe ktorej sa začalo toto konanie.
- 41 Komisia po tom, čo jej bola žaloba doručená, nepodala v určenej lehote vyjadrenie k žalobe. Listom podaným do kancelárie 25. júna 2002 žalobca navrhol, aby bolo rozhodnuté o veci rozsudkom pre zmeškanie v súlade s článkom 122 ods. 1 Rokovacieho poriadku Súdu prvého stupňa. Kancelária tento návrh doručila Komisii.
- 42 Súd prvého stupňa preto musí rozhodnúť vec rozsudkom pre zmeškanie. Keďže prípustnosť žaloby na konanie je nepochybná a procesné náležitosti boli riadne splnené, Súd prvého stupňa musí preskúmať v súlade s článkom 122 ods. 2 rokovacieho poriadku, či sa žalobcove návrhy javia ako zjavne dôvodné.

Návrhy žalobcu

- 43 Žalobca navrhuje, aby Súd prvého stupňa:

— zrušil napadnuté rozhodnutie v časti, v ktorej sa vzťahuje na žalobcu,

— subsidiárne zrušil pokutu alebo znížil jej výšku,

- zaviazal Komisiu na náhradu trov konania.

Právny stav

- 44 Hlavné žalobné dôvody uplatnené v žalobe sa týkajú nasledujúcich okolností:
- rozličných porušení práva na obhajobu počas správneho konania,
 - existencie porušenia článku 81 ES z dôvodu nesprávneho právneho a skutkového posúdenia,
 - účasti žalobcu na protiprávnom konaní,
 - pripísateľnosti protiprávneho konania,
 - odôvodnenia napadnutého rozhodnutia,
 - zneužitia právomoci,
 - určenia výšky pokuty.

- 45 Na účely tohto rozsudku pre zmeškanie je vhodné prednostne preskúmať žalobné dôvody, ktorými žalobca popiera existenciu dohody a napáda správnosť skutkových zistení, ku ktorým dospela Komisia.

O skutkových zisteniach

- 46 Žalobca predovšetkým tvrdí, že na rokovaní z 15. októbra 1997 nebola uzavretá žiadna dohoda o spôsoboch účtovania zmenárenských provízií a o ich výške. Komisia nedokázala právne dostatočným spôsobom skutočnosti, na základe ktorých dospela k záveru o existencii protiprávneho konania.

O dohode o spôsoboch účtovania zmenárenských provízií

Tvrdenia žalobcu

- 47 Žalobca sa v prvom rade dovoľáva porušenia povinnosti odôvodnenia. Čo sa týka dohody o spôsoboch účtovania zmenárenských provízií, je napadnuté rozhodnutie dvojzmyselné a nezrozumiteľné do tej miery, že pre žalobcu je ťažké pripraviť svoju obhajobu.

- 48 Obsah údajnej dohody z napadnutého rozhodnutia jasne nevyplýva, keďže toto je formulované spôsobom, ktorý umožňuje dva výklady. Podľa prvého výkladu je cieľom údajnej dohody výlučne schválenie pomernej odplaty, a teda vylúčenie akejkoľvek odplaty vo forme paušálnej sumy. Podľa druhého výkladu sa údajná

dohoda týka zásady opustenia systému kurzového rozpätia a jeho nahradenia províziou, ktorá je oddelená od výmenného kurzu a pomerne zodpovedajúca výške vymieňanej sumy.

- 49 Bez ohľadu na to, ktorý výklad sa použije, však žalobca predovšetkým tvrdí, že účtovanie zmenárenskej provízie, ktorá pomerne zodpovedá výške vymieňanej sumy, je výlučne následkom zavedenia neodvolateľných prepočítacích koeficientov. Toto zavedenie je dôvodom opustenia systému kurzového rozpätia a transparentnosti vyžadovanej Komisiou a Bundesbank. Ani jeden z uvedených výkladov teda neumožňuje záver o existencii protiprávnej dohody.
- 50 Pokiaľ ide o výklad, že napadnuté rozhodnutie je založené na tvrdení o existencii dohody o opustení systému kurzového rozpätia, žalobca pripúšťa existenciu takejto dohody, ale popiera jej spôsobilosť obmedziť hospodársku súťaž.
- 51 Predovšetkým opustenie systému kurzového rozpätia vyplýva priamo z článku 4 ods. 3 nariadenia č. 1103/97, ako aj Komisia uznala v napadnutom rozhodnutí (odôvodnenia č. 37 a nasledujúce a č. 139 a nasledujúce napadnutého rozhodnutia).
- 52 Ďalej opustenie systému kurzového rozpätia je v súlade s odporúčaním Komisie z 23. apríla 1998, ktoré uvedený cieľ sledovalo. V dôsledku toho údajná dohoda, ktorou banky vyjadrili svoju vôľu riadiť sa odporúčaním Komisie, nemôže mať citelné účinky na hospodársku súťaž a okrem toho by mala byť z nej vyňatá. Skutočnosť, že Bundesverband deutscher Banken trval roku 1997 na tom, že kurzové rozpätie nie je

samo osebe nezákonné, je nepodstatná. V skutočnosti toto združenie následne akceptovalo odporúčanie Komisie z 23. apríla 1998.

53 Nakoniec Komisia nevysvetlila, z čoho údajná dohoda o spôsoboch účtovania zmenárenských provízií pozostávala. Nepochybne sa v odôvodnení č. 113 napadnutého rozhodnutia uvádza, že Landesbank Hessen Thüringen pripustila uzavretie dohody o „spôsoboch účtovania“ 15. októbra 1997. Zdá sa však, že Landesbank Hessen Thüringen uviedla len toľko, že je „obťažne“ predstaviť si inú ako pomernú štruktúru, odvolávajúc sa pravdepodobne na opustenie systému kurzového rozpätia. Komisia usúdila (odôvodnenie č. 114 napadnutého rozhodnutia), že každá banka si musí nezávisle určiť spôsoby účtovania za svoje služby bez toho, aby uviedla podrobnejšie vysvetlenie.

54 Pokiaľ ide o výklad, že napadnuté rozhodnutie má na mysli dohodu o pomernej provízii s vylúčením akejkoľvek paušálnej sumy, žalobca sa domnieva, že takáto dohoda nikdy neexistovala. Účastníci rokovania z 15. októbra 1997 na ňom rozoberali formu budúcich provízií, ktoré by mohli nahradiť systém kurzového rozpätia. Neboli schopní vytvoriť modely, ktoré by išli nad rámec toho, čo už bolo v rámci sektora dobre známe (pomerná provízia spolu s minimálnou sumou alebo bez nej alebo paušálna provízia).

55 To bol dôvod prečo zamestnanec VUW pán [C], prítomný na uvedenom rokovaní, považoval toto rokovanie za veľmi podnetné. Z toho istého dôvodu sa v zápisnici [B] uvádza, že bol dosiahnutý „konsenzus“ o účtovaní zmenárenských operácií „pevnou cenou“ (teda neodvolateľným prepočítacím koeficientom) a „plus-mínus“ samostatne vyjadrenou províziou. Predmetom tejto poznámky, podľa ktorej majú byť provízie vypočítavané v percentách, bolo vylúčenie systému kurzového rozpätia, ale nie paušálnych provízií.

- 56 Zápisnica [A] (odôvodnenie č. 88 napadnutého rozhodnutia) takisto potvrdzuje tento bod:

„Po zjavne stručnej výmene názorov sa všetci prítomní zhodli na tom, že kurzové rozpätia pri menách eurozóny zaniknú a bude nutné jasne uvádzať tak hodnotu vymieňaných peňazí, ako aj účtovaný poplatok.“

- 57 Rovnako podľa zápisnice [B]:

„Meny eurozóny plus-mínus poplatky alebo provízie budú jednotlivcom účtované oddelene. Poplatky alebo provízie budú vypočítané percentuálne z protihodnoty.“

- 58 Žalobca ďalej tvrdí, že dohoda na princípe výlučne pomernej provízie nebola nikdy uvedená do praxe. Žalobca rovnako ako väčšina účastníkov rokovania z 15. októbra 1997 v skutočnosti účtoval paušálnu odplatu pri približne 70 % zmenárenských operácií. Takáto dohoda by 15 mesiacov pred začiatkom prechodného obdobia nemala zmysel.

Posúdenie Súdom prvého stupňa

- 59 Podľa ustálenej judikatúry je na existenciu dohody v zmysle článku 81 ods. 1 ES postačujúce to, aby dotknuté podniky vyjadrili svoju spoločnú vôľu správať sa na trhu určitým spôsobom (pozri v tomto zmysle rozsudky Súdneho dvora z 15. júla 1970, ACF Chemiefarma/Komisia, 41/69, Zb. s. 661, bod 112, a z 29. októbra 1980, Van Landewyck a i./Komisia, 209/78 až 215/78 a 218/78, Zb. s. 3125, bod 86, a rozsudky Súdu prvého stupňa zo 17. decembra 1991, Hercules Chemicals/Komisia, T-7/89, Zb. s. II-1711, bod 256, a z 26. októbra 2000, Bayer/Komisia, T-41/96, Zb. s. II-3383, bod 67).
- 60 Čo sa týka formy prejavu uvedenej spoločnej vôľe, je postačujúce, aby dohoda vyjadrovala vôľu strán správať sa na trhu v súlade s jej znením (pozri v tomto zmysle rozsudky ACF Chemiefarma/Komisia, už citovaný, bod 112; Van Landewyck a i./Komisia, už citovaný, bod 86, a rozsudok Bayer/Komisia, už citovaný, bod 68).
- 61 Z toho vyplýva, že pojem dohoda v zmysle článku 81 ods. 1 ES je vykladaný judikatúrou tak, že sa zameriava na existenciu súladu vôľe najmenej dvoch strán, pričom forma jej prejavu nie je podstatná, pokiaľ predstavuje jej presné vyjadrenie (rozsudok Bayer/Komisia, už citovaný, bod 69).
- 62 Súd prvého stupňa musí preskúmať, či žalobca právne dostatočným spôsobom preukázal existenciu okolností spôsobilých spochybniť presvedčivosť dôkazov, na základe ktorých Komisia skonštatovala existenciu súladu vôľe medzi účastníkmi rokovania z 15. októbra 1997 v prípade určenia spôsobov účtovania provízií za výmenu hotovosti.

- 63 Tento posledný aspekt uvedenej dohody bol opísaný v odôvodneniach č. 95, 96, 114, 115, 132 a 184 napadnutého rozhodnutia, pričom Komisia venovala podstatnú časť svojej analýzy otázke určenia výšky provízie.
- 64 Treba poznamenať, že žalobcom navrhnutý výklad, podľa ktorého sa protiprávne konanie uvedené v článku 1 napadnutého rozhodnutia týkajúce sa dohody o spôsoboch účtovania zmenárenských provízií môže vzťahovať na opustenie systému kurzového rozpätia, nie je prijateľný. Protiprávna povaha takejto dohody by bola v priamom rozpore s odôvodneniami č. 38 a 139 napadnutého rozhodnutia, ktoré potvrdzujú, že opustenie kurzového rozpätia bolo dôsledkom nadobudnutia účinnosti neodvolateľných prepočítacích koeficientov.
- 65 Komisia v skutočnosti uviedla, že „neodvolateľné určenie výmenných kurzov od 1. januára 1999 znamenalo zrušenie rozdielných nákupných a predajných kurzov, teda rozpätia, ako prostriedku na spoplatňovanie výmeny bankoviek eurozóny“ (odôvodnenie č. 38 napadnutého rozhodnutia). Ďalej Komisia odmietla tvrdenia o tom, že dôvodom rokovania z 15. októbra 1997 bolo skúmanie otázky zotrvania na kurzovom rozpätí počas prechodného obdobia, dôvodiac tým, že „od roku 1995 bolo všeobecne známe, že výmenné kurzy budú neodvolateľne určené a bude možné používať len tieto pevné kurzy“ a „priamym dôsledkom toho je skutočnosť, že nebude možné ďalej používať „kurzové rozpätia“ a všetky poplatky budú musieť byť účtované výslovným a transparentným spôsobom“ (odôvodnenie č. 139 napadnutého rozhodnutia).
- 66 Komisia okrem toho zdôraznila, že nadobudnutie účinnosti neodvolateľných prepočítacích koeficientov bolo zdrojom časti protiprávneho konania týkajúceho sa určenia výšky zmenárenskej provízie. V časti napadnutého rozhodnutia venovanej právnomu posúdeniu takto Komisia usúdila, že dohoda o cenách bola uzatvorená „s cieľom vynahradiť si okolo 90 % príjmov, ktoré sa strácali z dôvodu zrušenia [kurzového rozpätia] od 1. januára 1999“ (odôvodnenie č. 116 napadnutého rozhodnutia; rovnako pozri odôvodnenie č. 130).

67 Vo vzťahu k dôkazom o existencii dohody na princípe výlučne pomernej odplaty, Komisia uviedla (odôvodnenie č. 95 napadnutého rozhodnutia):

„Čo sa týka zmenárenských operácií, v zápisnici [B] sa uvádza, že bola dosiahnutá zhoda o používaní pevného výmenného kurzu pre meny eurozóny (teda o nepoužívaní nákupných a predajných kurzov) so spoplatňovaním formou percentuálne vyjadrenej provízie. Spôsob kalkulácie prepočtov uvedených mien prijme jednotlivo každá banka: „... Čo sa týka otázky určenia kurzu alebo ceny zmenárenských operácií počas etapy 3a (od 1. januára 1999 do 1. januára 2002) HMÚ, účastníci dospeli ku dohode v nasledovných bodoch:

1) Operácie s jednotlivcami

...

— poplatky/provízie sa vypočítajú ako percento z hodnoty vymieňanej sumy...“

68 Komisia poznamenala, že „[zápisnice [A] a [B]] sa zhodujú v skutočnosti, že poplatky účtované klientom budú vyjadrené percentuálnou formou“ (odôvodnenie č. 96 napadnutého rozhodnutia).

- 69 Uvedené skutočnosti sa pri ich oddelenom posúdení ukazujú ako nedostatočné na dokázanie existencie súhlasnej vôle týkajúcej sa princípu provízie určenej výlučne pomerom k vymieňanej sume. Pasáž zápisnice [B], na ktorú sa Komisia odvoláva (odôvodnenie č. 95 napadnutého rozhodnutia), nepreukazuje presvedčivo existenciu dohody zameranej na prijatie spoločného štandardu týkajúceho sa zavedenia zmenárenských provízií pre všetkých účastníkov rokovania z 15. októbra 1997, a to z troch dôvodov.
- 70 Po prvé, účastníci rokovania z 15. októbra 1997 popreli počas správneho konania výklad zápisnice [B], ktorý Komisia predložila ako dôkaz o existencii dohody o spôsoboch účtovania zmenárenských služieb (odôvodnenie č. 112 napadnutého rozhodnutia). Preto zápisnicu [B] nemožno bez toho, aby bola podoprená ďalšími dôkazmi, považovať za nevyvrátiteľný dôkaz existencie uvedenej dohody (pozri analogicky rozsudok Súdu prvého stupňa zo 14. mája 1998, Enso-Gutzeit/Komisia, T-337/94, Zb. s. II-1571, bod 91).
- 71 Po druhé, zápisnica [B] neobsahuje žiadne dôkazy alebo indície, ktoré by umožňovali záver o existencii dohody o „standardizácii spôsobov účtovania“, čo je pojem použitý Komisiou v odôvodnení č. 114 napadnutého rozhodnutia. Naopak, pasáž zápisnice [B], na ktorú sa Komisia odvoláva, vedie v kontexte tejto veci k odlišnému výkladu, ktorý je vo svetle tvrdení žalobcu na prvý pohľad pravdepodobný.
- 72 Uvedenú pasáž možno chápať ako výraz vyjadrenia súladu medzi bankami, čo sa týka nutnosti upustiť od systému kurzového rozpätia pre vývoj právnej úpravy týkajúcej sa eura. Ako je uvedené vyššie, povinnosť používať neodvolateľné prepočítacie koeficienty mala za následok, že sa stalo nutnosťou používať mechanizmus znázornenia ceny zmenárenských služieb oddelene od uvedených koeficientov.

73 Okrem toho zápisnica [A] obsahuje také skutočnosti, ktoré vážne spochybňujú, ba až priamo protirečia výkladu, podľa ktorého Komisia usúdila, že existovala dohoda o „štandardizácii spôsobov účtovania“ zmenárenských služieb. Zo zápisnice [A] najmä vyplýva, že počas rokovania z 15. októbra 1997 banky uvažovali o tom, či povinné používanie neodvolateľných prepočítacích koeficientov má za následok aj povinnosť bánk používať rovnakú úroveň provízie pri výmene každej z vnútroštátnych mien alebo či je možné použiť osobitnú úroveň provízie pre každú menu. Komisia usúdila, že účastníci „nedospeli k úplnej zhode v tom, či používať jednotnú percentuálnu sadzbu provízie pre všetky meny alebo osobitnú sadzbu pre každú menu a preto sa rozhodli oznámiť Bundesbank, že... každá z prítomných bánk si sama určí spôsob účtovania svojich budúcich [provízií]“ (odôvodnenia č. 89 a 103 napadnutého rozhodnutia). Tento posledný uvedený výňatok zo zápisnice [A] teda vyvracia tvrdenie o existencii dohody o spôsoboch účtovania.

74 Po tretie v súlade s tvrdeniami žalobcu je na mieste konštatovanie, že forma „percentuálne vyjadrenej“ provízie (odôvodnenie č. 115 napadnutého rozhodnutia) sa na prvý pohľad javí ako prirodzený spôsob vyjadrenia ceny zmenárenských služieb. V tomto ohľade je možné uviesť, že samotná Komisia použila toto vyjadrenie v poznámke pod čiarou 43 (odôvodnenie č. 102 napadnutého rozhodnutia) pri uvádzaní cenovej úrovne, ktorá existovala v systéme kurzového rozpätia. Navyše sa systém pomerne určenej odplaty javí ešte pochopiteľnejším z toho dôvodu, že náklady vynaložené bankami pri poskytovaní zmenárenských služieb (doprava, manipulácia, skladovanie) majú tendenciu rásť so stúpajúcimi vymieňanými sumami. Preto spôsob vyjadrovania cien formou percentuálneho podielu z vymieňanej sumy má na prvý pohľad viac do činenia s povahou predmetných služieb ako s akousi súhlasnou vôľou.

75 Komisia odmietla námietky, v ktorých banky v podstate uvádzali vyššie uvedené tvrdenia s odôvodnením, že nie je „ani prirodzené, ani logické, aby každá banka samostatne transformovala [systém kurzového rozpätia] na percentuálne vyjadrenú províziu“, a „v skutočnosti sa javí, že Deutsche Bank spočiatku zvažovala

poskytovanie služieb bezplatne“ (odôvodnenie č. 115 napadnutého rozhodnutia). Je však potrebné skonštatovať, že takéto odmietnutie nie je ani presvedčivé, ani opodstatnené. Dovoľávanie sa politiky Deutsche Bank je bezpredmetné, keďže táto politika sa netýka spôsobov účtovania za zmenárenské služby, ale možného vzdania sa odplaty zo strany súťažiteľa za svoje služby počas prechodného obdobia.

- 76 Okrem toho nemožno napadnuté rozhodnutie chápať ani tak, že sa vzťahuje na dohodu, ktorou banky zamýšľali zaviesť spôsob účtovania založený výlučne na pomernom základe a vylúčiť akúkoľvek pevnú zložku. Napadnuté rozhodnutie totiž neobsahuje v tomto zmysle žiadne jasné vyhlásenie. Ďalej z odôvodnenia č. 147 napadnutého rozhodnutia priamo vyplýva, že Komisia mala vedomosť o tom, že niektoré banky používali spôsob odplaty pozostávajúci z pevnej zložky (vyjadrenej formou minimálnej výšky odplaty) a zo zložky vypočítanej percentuálne z vymieňanej sumy. Keď teda Komisia prijímala 11. decembra 2001, niekoľko dní pred koncom prechodného obdobia, napadnuté rozhodnutie, bola si vedomá toho, že niekoľko bánk použilo spôsob odplaty pozostávajúci tak z časti určenej pomerne k vymieňanej sume, ako aj z časti stanovenej pevne.

- 77 Za týchto okolností je vzhľadom na obsah žaloby potrebné uznať, že žalobca úspešne preukázal skutočnosť, že Komisia nedokázala právne dostatočným spôsobom existenciu dohody o spôsobe účtovania služieb pri výmene hotovosti. Vzhľadom na absenciu dôkazov o súlade vôle v uvedenom bode je nevyhnutné zrušiť článok 1 napadnutého rozhodnutia v časti, v ktorej sa týka dohody s cieľom „určiť spôsoby účtovania [provízií] za výmenu bankoviek mien eurozóny (teda percentuálne vyjadrených provízií)“. Nie je potrebné skúmať ďalšie časti žalobného dôvodu žalobcu, najmä tie, ktoré sa týkajú neexistencie dôkazov o protisúťažnej povahe údajnej dohody a odôvodnenia napadnutého rozhodnutia v tomto ohľade.

O dohode o výške zmenárenských provízií

Zhrnutie napadnutého rozhodnutia

78 S cieľom zrekonštruovať obsah diskusií, ktoré sa uskutočnili na rokovaní z 15. októbra 1997, a odvodiť z neho existenciu dohody o určení cien použila Komisia zápisnice [A] a [B]. Podľa napadnutého rozhodnutia z týchto dvoch zápisníc vyplýva, že účastníci skúmali tieto otázky týkajúce sa prechodného obdobia:

- princíp odplaty za služby pri výmene hotovosti (odôvodnenia č. 87 a 95 napadnutého rozhodnutia),
- zachovanie kurzového rozpätia (odôvodnenia č. 86, 88, 93 a 95 napadnutého rozhodnutia),
- používanie jednotnej provízie pre všetky čiastkové jednotky eura alebo používanie osobitnej provízie pre každú z nich (odôvodnenia č. 89 a 103 napadnutého rozhodnutia),
- metóda výpočtu (priame alebo nepriame určenie kurzu) výmeny medzi čiastkovými jednotkami eura (odôvodnenia č. 90 a 95 napadnutého rozhodnutia),
- medzibankové služby pri výmene hotovosti (odôvodnenia č. 91, 94 a 97 napadnutého rozhodnutia).

- 79 Na druhej strane sa zápisnice [A] a [B] nezhodujú v tom, či sa viedli diskusie o úrovni provízií pri výmene hotovosti počas prechodného obdobia. Napadnuté rozhodnutie teda uvádza, že podľa zápisnice [A] sa viedli diskusie o určení vo výške okolo 3 % (odôvodnenie č. 89 napadnutého rozhodnutia) alebo prinajmenšom v rozpätí medzi 2 % a 4 % (odôvodnenie č. 89 napadnutého rozhodnutia), zatiaľ čo zápisnica [B] neobsahuje žiadne zodpovedajúce ustanovenie (odôvodnenia č. 96, 106 a 107 napadnutého rozhodnutia).
- 80 Komisia napriek tomu usúdila, že zápisnicu [A] potvrdzujú vyhlásenia Bayerische Landesbank urobené pri jej vypočutí (odôvodnenia č. 96, 107 a 119 napadnutého rozhodnutia).
- 81 Vo svojom právnom posúdení Komisia usúdila, že účastníci rokovania z 15. októbra 1997 sa dohodli na určení provízie za služby pri výmene hotovosti počas prechodného obdobia na úrovni približne 3 % (odôvodnenia č. 102 a 104 napadnutého rozhodnutia).
- 82 Komisia odmietla námietky niektorých adresátov vyhlásenia o námietkach vrátane žalobcu, podľa ktorých sú dôkazy, na ktoré sa Komisia odvoláva, nedostatočné. Usúdila, že zápisnicu [A] vypracovanú počas rokovania z 15. októbra 1997 potvrdili vyhlásenia Bayerische Landesbank a Commerzbank (odôvodnenia č. 118 až 120 napadnutého rozhodnutia).
- 83 Tieto podniky bezvýsledne tvrdili, že údajná dohoda by nemala zmysel, keďže vzhľadom na dobu, ktorá by ju delila od začiatku prechodného obdobia, by bola predčasná. Komisia však usúdila, že zápisnica [A] preukazuje presvedčenie účastníkov o bezprostrednom príchode prechodného obdobia, a tieto námietky zamietla (odôvodnenia č. 122 až 124 napadnutého rozhodnutia).

- 84 Dotknuté banky trvali na tom, že sadzbu provízie vo výške okolo 3 % v praxi nepoužívali a že výšku provízie si určovali autonómne. Komisia túto námietku zamietla domnievajúc sa, že jednak bolo protiprávne konanie preukázané písomnými dôkaznými prostriedkami — a nie konaním podnikov na trhu v zhode — a že okrem toho dohoda eliminovala alebo podstatne znížila neistotu týkajúcu sa správania konkurenčných bánk až do tej miery, že žiadna zo zúčastnených bánk nepoužila sadzby nižšie ako 3 % (odôvodnenia č. 125 až 127 napadnutého rozhodnutia).
- 85 Napokon Komisia odmietla všetky tvrdenia, ktorými sa dotknuté banky pokúšali preukázať, že rokovanie z 15. októbra 1997 nemalo za cieľ uzavretie dohody o horizontálnom určení cien.
- 86 Odmietla tak tvrdenia, podľa ktorých bolo účelom rokovania umožniť účastníkom čeliť neistote sprevádzajúcej výklad článku 52 Štatútu ESCB. Komisia totiž usúdila, že rozhovory, ktoré zúčastnené banky mohli viesť s Bundesbank o článku 52 Štatútu ESCB, sa netýkali provízií účtovaných počas prechodného obdobia (odôvodnenia č. 133 až 135 napadnutého rozhodnutia).
- 87 Komisia takisto odmietla tvrdenie, že rokovanie z 15. októbra 1997 smerovalo k zníženiu legislatívnej neistoty sprevádzajúcej prechod na euro, a teda nadväzovalo na diskusiu za okrúhlym stolom z 15. mája 1997, ktorú organizovala Komisia. V podstate zdôraznila, že diskusia za okrúhlym stolom sa netýkala otázky zmenárenských provízií účtovaných bankami (pozri správu skupiny expertov z 20. novembra 1997) (odôvodnenia č. 136 a 137 napadnutého rozhodnutia).
- 88 Komisia neakceptovala tvrdenia, podľa ktorých predmetom rokovania bola otázka, či si banky môžu počas prechodného obdobia ponechať kurzové rozpätie ako spôsob účtovania. Usúdila totiž, že od roku 1995 „bolo všeobecne známe, že výmenné kurzy budú neodvolateľne určené a bude možné používať len tieto pevné kurzy“. Priamym

dôsledkom tejto situácie bol podľa Komisie zákaz používania kurzových rozpätí od začiatku prechodného obdobia. Pre úplnosť takisto uviedla, že na rokovaní z 15. septembra 1997 Bundesbank odstránila v tomto ohľade akúkoľvek pochybnosť (odôvodnenia č. 138 až 140 napadnutého rozhodnutia).

- 89 Komisia odmietla tvrdenia, ktorými sa niektoré banky pokúšali preukázať, že predmetom rokovania z 15. októbra 1997 boli medzibankové služby a nie maloobchodné služby pri výmene hotovosti. Zistila totiž, že zápisnica [B] spomína diskusie týkajúce sa posledného uvedeného typu služieb (odôvodnenia č. 141 až 143 napadnutého rozhodnutia).
- 90 Keďže Komisia týmto považovala protisúťažný cieľ za preukázaný, nepovažovala za potrebné skúmať, či uvedenie dohody do praxe malo za následok obmedzenie hospodárskej súťaže. Pre úplnosť však dodala, že výška provízií, ktoré adresáti napadnutého rozhodnutia účtovali, sa pohybovala medzi 3 % a 4,5 % (odôvodnenia č. 144 až 148 napadnutého rozhodnutia).

Tvrdenia žalobcu

- 91 Žalobca tvrdí, že Komisia nepreukázala ňou uvedené skutočnosti. Žalobca v podstate popiera uzatvorenie akéhokoľvek dohovoru o výške maloobchodných provízií pri výmene hotovosti na rokovaní z 15. októbra 1997. Takisto spochybňuje dôkaznú hodnotu skutočností, o ktoré sa Komisia opiera. Predkladá najmä viaceré tvrdenia, ktorými preukazuje, že účelom rokovania bolo odstránenie určitých legislatívnych a technických nejasností spojených s prechodom na euro a principiálne sa týkajúcich medzibankových služieb pri výmene hotovosti. Okrem toho tvrdí, že dohoda, ktorú má na mysli Komisia, by nemala zmysel.

Posúdenie Súdom prvého stupňa

- 92 Komisia v napadnutom rozhodnutí usúdila, že diskusia o výške zmenárenských provízií predstavovala dohodu zakázanú podľa článku 81 ES, takže neexistuje potreba vysloviť stanovisko k legalite diskusií o právnej a technickej neistote, ktorá prevládala roku 1997 najmä vo vzťahu k princípu odplaty za zmenárenské služby počas prechodného obdobia, k opusteniu kurzového rozpätia, k metóde výpočtu výmeny (priame alebo nepriame určenie kurzu) a k použitiu jednotnej sadzby provízie pre všetky meny účastníckych členských štátov.
- 93 Komisia zdôraznila skutočnosť, že záver o protiprávnom konaní sa zakladal na listinných dôkazoch (odôvodnenia č. 62, 120, 126, 142 a 158 napadnutého rozhodnutia). Je však zrejmé, že dôkaz o diskusiách vzťahujúcich sa na určenie výšky maloobchodných provízií pri výmene hotovosti pochádza z jediného dokumentu, a to konkrétne zo zápisnice [A]. V napadnutom rozhodnutí nebol predložený žiadny iný listinný dôkaz, ktorý by preukazoval uskutočnenie diskusií o uvedenom bode.
- 94 Komisia však pre úplnosť uviedla, že zápisnicu [A] potvrdili ďalšie dve skutočnosti, ktoré majú povahu dôkazného prostriedku, a to konkrétne po prvé vyhlásenia urobené ďalšími dvomi účastníkmi predmetného rokovania pri ich vypočutí a po druhé správanie účastníkov na trhu.
- 95 Vzhľadom na uvedené skutočnosti je potrebné preskúmať, či žalobca uviedol právne dostatočné dôkazy o existencii okolností spôsobilých spochybniť platnosť skutkových zistení Komisie, pokiaľ ide o existenciu súladu vôle medzi účastníkmi rokovania z 15. októbra 1997 o určení cien za predmetné služby vo svetle zápisnice [A], vyhlásení Commerzbank a Bayerische Landesbank, ako aj správania účastníkov na trhu.

— O zápisnici [A]

- 96 Záver o protiprávnom konaní je založený na nasledujúcom listinnom dôkaze, ktorý je prevzatý zo zápisnice [A] a uvedený v odôvodnení č. 89 napadnutého rozhodnutia:

„Banky prítomné na rokovaní vyjadrili úmysel nahradiť svoje súčasné príjmy z marží príjmami z provízií do výšky približne 90 %. Podľa bánk to predstavuje úhrnnú províziu vo výške okolo 3 %.“

- 97 Táto pasáž je nejasná a sama osebe neumožňuje pochopiť, ako môže zmena v systéme vyjadrovania zmenárenských provízií ovplyvniť „príjmy“ plynúce z uvedených provízií. Preto je nevyhnutné odvolať sa na celý oddiel, z ktorého je uvedená pasáž prevzatá. Je uvedený v odôvodnení č. 89 napadnutého rozhodnutia a znie takto:

„Cenové rozdiely medzi menami eurozóny

Súčasná cenová politika na nemeckom devízovom trhu je viac alebo menej zhodná pre všetky banky. To napríklad znamená, že rakúsky šiling sa kupuje a predáva za výhodnú cenu, zatiaľ čo talianska líra veľmi drahá. Pán... z Commerzbank sa domnieval, že tieto cenové rozdiely medzi rôznymi menami eurozóny by mali zostať zachované. Argumentoval tým, že súčasné rozpätia možno považovať za výsledok pôsobenia trhových mechanizmov, a preto by systém pevných cien mal byť nahradený štruktúrou, v ktorej poplatky zostanú takisto odlišné. V tomto ohľade pán... (Bayerische Landesbank) vyhlásil, že rozdiely medzi menami sú odôvodniteľné len z dôvodu existencie odlišnej úrovne kurzového rizika. To nebude platiť po 1. januári 1999, keď sa všetky meny eurozóny budú považovať za jednotky eura. Pán...

dodal, že to neboli až tak trhové mechanizmy, čo ovplyvnilo súčasnú politiku v oblasti marží, ale táto politika bola skôr výsledkom tichej dohody na výmenných kurzoch. Výskum [Európskeho menového inštitútu (EMI)] citovaný pánom..., v ktorom sa uvádza, že náklady nemeckého bankového systému klesnú uvedením eura do obehu len o 10 %, ukazuje, že určovanie cien na devízovom trhu nebolo spôsobené trhovými mechanizmami. To takisto svedčí skôr o existencii oligopolu ako ‚polypolu‘.

Preto by nahradenie súčasnej tichej dohody o odlišných rozpätiach tichou dohodou o odlišných províziách nemalo viesť k veľkým otrasom ani ku zníženiu zisku. Pán... s tým plne súhlasí.

Pre nedosiahnutie dohody medzi účastníkmi rokovania ohľadne zavedenia jednotnej provízie alebo odlišnej provízie pre každú menu sa Bundesbank doručí nasledovná správa:

„Každá z prítomných bánk si sama určí spôsob účtovania svojich budúcich poplatkov.“

Banky prítomné na rokovaní vyjadrili úmysel nahradiť svoje súčasné príjmy z marží príjmami z provízií až do výšky okolo 90 %. To podľa bánk predstavuje úhrnnú províziu vo výške okolo 3 %.“

- 98 Tento oddiel sa zaoberá otázkou, či banky budú môcť počas prechodného obdobia pokračovať v účtovaní za služby pri výmene hotovosti podľa osobitných vlastností trhu existujúceho pre každú z mien, alebo či by príchod eura v papierovej podobe 1. januára 1999 mal znamenať používanie rovnakej úrovne provízií pre každú z mien účastníckych členských štátov. Tento oddiel sa teda nezaobera otázkou určenia výšky provízií, ale tým, či má existovať jednotná úroveň provízie použiteľná na všetky predmetné bývalé vnútroštátne meny alebo rovnaký počet úrovni provízií ako mien. Vyššie citovaný úryvok ukazuje, že medzi stranami nedošlo v danom bode k dohode.
- 99 Úryvok, ktorý Komisia použila ako dôkaz existencie protiprávnej dohody, vyvoláva tri poznámky.
- 100 Predovšetkým, pod zánikom „marží“ zápisnica [A] zjavne odkazuje na opustenie systému kurzového rozpätia následkom nadobudnutia účinnosti neodvolateľných prepočítacích koeficientov 1. januára 1999. Účastníci sa totiž dohodli na nutnosti nahradiť uvedený systém používaním výslovných zmenárenských provízií, ktoré budú oddelené od použitého neodvolateľného prepočítacieho koeficientu (pozri odôvodnenia č. 88, 93 a 95 napadnutého rozhodnutia).
- 101 Ďalej, v súlade s tvrdeniami žalobcu, odkaz na udržanie 90 % „príjmov“, ktoré vyprodukuje systém „marží“, sa musí chápať v kontexte predmetného rokovania. Tento bod neodkazuje na rozhovory smerujúce k zabezpečeniu určitej úrovne „príjmov“ pre účastníkov rokovania, ale na priamy následok zániku kurzového rizika.
- 102 Zo žaloby totiž vyplýva, že určenie neodvolateľných prepočítacích koeficientov viedlo k zániku kurzového rizika od začiatku prechodného obdobia. Následne zmizli výkyvy výmenných kurzov a poskytovateľom služieb pri výmene hotovosti zanikli

náklady, ktoré spôsobovala dovedy existujúca nestálosť kurzov. Vo svojej správe z 23. apríla 1997 (odôvodnenie č. 75 napadnutého rozhodnutia; pozri prílohu č. 23 k žalobe) EMI odhadol úspory vyplývajúce zo zániku kurzového rizika. Usúdil, že náklady zmenárenských služieb v Nemecku možno rozdeliť do štyroch kategórií v nasledujúcich pomeroch:

- kurzové riziko: 5 až 10 %,
- náklady repatriácie (poistenie a preprava): 5 až 10 %,
- transakčné náklady (mzdy, manipulácia, administratíva): 70 až 85 %,
- „príležitostné“ náklady (držba zásob hotovosti v cudzích menách): 5 až 10 %.

¹⁰³ EMI vypočítal, že zánik kurzového rizika by mal viesť k zníženiu nákladov — a teda aj cien — služieb pri výmene hotovosti rádovo o 5 až 10 %. Aj keď táto správa EMI nebola publikovaná v úradnom vestníku, bola veľmi rozšírená medzi reprezentatívnymi orgánmi bankového sektora, čo potvrdzuje aj odôvodnenie č. 75 napadnutého rozhodnutia.

¹⁰⁴ Výsledok tejto analýzy EMI nebol predmetom sporu, keďže na diskusii za okrúhlym stolom organizovanej Komisiou zástupcovia bankového sektora tvrdili, že počas prechodného obdobia „kurzové riziko nepochybne zanikne — čo umožní znížiť náklady približne o 20 % — iné prevádzkové náklady však zostanú rovnaké“ (okrúhly

stól o praktických aspektoch prechodu na euro: zhrnutie a závery, údaje uvedené v odôvodnení č. 41 napadnutého rozhodnutia).

- 105 Žalobcov výklad zápisnice [A] je teda presvedčivý. Je na mieste uznať, že spomenutím 90 % mala zápisnica [A] na myslí zníženie nákladov služieb pri výmene hotovosti o približne 10 %, ktoré so sebou prinesie zánik kurzového rizika. Vzhľadom na toto zníženie by provízie inkasované počas prechodného obdobia mali rovnako klesnúť o 10 %, čím by pokryli 90 % súčasných nákladov.
- 106 Nakoniec, vo vzťahu k pasáži zápisnice [A], ktorá spomína províziu vo výške okolo 3 %, žalobca tvrdí, že tu ide nanajvýš o vyjadrenie situácie na trhu v súlade s údajmi EMI.
- 107 Táto argumentácia sa javí ako opodstatnená. Vo svojej správe z 23. apríla 1997 EMI totiž uviedol údaj o veľkosti rozpätia medzi nákupným a predajným kurzom a na tento účel rozlíšil tri skupiny mien:
- skupina 1 [belgický frank (BEF), nemecká marka (DEM), holandský gulden (NLG), rakúsky šiling (ATS) a francúzsky frank (FRF)]: malé rozpätie, pod 2 %,
 - skupina 2 [libra šterlingov (GBP), talianska líra (ITL), španielska peseta (ESP), portugalské eskudo (PTE), švédská koruna (SEK) a írská libra (IEP)]: stredné rozpätie, medzi 2 % a 4 %,

— skupina 3 [grécka drachma (GRD) voči všetkým ostatným menám]: vysoké rozpätie, nad 5 %.

108 Tieto čísla potvrdzujú tvrdenia žalobcu, podľa ktorých spomenutie úrovne zmenárenských provízií „okolo 3 %“, pokiaľ k nemu skutočne došlo, sa javí každopádne skôr ako poukázanie na stav trhu než ako poukázanie na dohodu o horizontálnom určení cien.

109 Žalobca okrem toho predložil svedecké výpovede osôb prítomných na rokovaní z 15. októbra 1997, pána [C] (VUW) a pána [D] (Hamburgische Landesbank), z ktorých vyplýva, že otázka úrovne zmenárenských provízií (zníženie z dôvodu zániku kurzového rizika) síce bola počas rokovania spomenutá, ale podľa týchto svedkov išlo len o málo významný bod, ktorý nevedol k žiadnej diskusii o určení ich výšky.

110 Vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti je potrebné rozhodnúť tak, že zápisnica [A] nedokazuje nezvratne existenciu diskusií o určení provízie pri výmene hotovosti vo výške okolo 3 %. Súd prvého stupňa preto musí preskúmať ďalšie dôkazy uvedené Komisiou v napadnutom rozhodnutí, ako aj tie, ktoré predložil žalobca, aby ich posúdil a určil, či tieto dôkazy umožňujú záver, že Komisia dokázala existenciu dohody o určení cien.

— O vyhláseniach Commerzbank a Bayerische Landesbank

111 Podľa napadnutého rozhodnutia existenciu diskusie o sadzbe provízie, ktoré spomína zápisnica [A], potvrdzujú vyhlásenia Commerzbank a Bayerische Landesbank urobené pri ich vypočutí (odôvodnenia č. 96, 107 a 118 až 120 napadnutého

rozhodnutia). V poznámke pod čiarou 44 napadnutého rozhodnutia Komisia takisto odkazuje na odpovede žalobcu, Westdeutsche Landesbank a Hamburgische Landesbank na vyhlásenie o námietkach.

- 112 Predovšetkým treba uviesť, že posúdenie Komisie, podľa ktorého tieto vyhlásenia potvrdzujú tvrdenie o existencii súhlasnej vôle týkajúcej sa určenia ceny, je sporné. Hoci predmetné banky uviedli, že napríklad „niektorí zástupcovia jednotlivých bánk spomínali určité čísla nachádzajúce sa medzi 2 % a 4 %“ (odôvodnenie č. 107 napadnutého rozhodnutia), žiadne z uvedených vyhlásení výslovne nepotvrdzujú existenciu diskusie o určení sadzby provízie.
- 113 Je nepochybne pravda, že určenie referenčného pásma alebo cieľovej úrovne ceny môže byť spôsobom protiprávneho určenia cien, keďže za takých okolností už ceny nie sú výsledkom autonómneho rozhodnutia podnikateľov, ale výsledkom ich súhlasnej vôle. Predložené čísla („medzi 2 % a 4 %“, „okolo 3 %“, „medzi 2 % a 6 %“; pozri odôvodnenie č. 107 napadnutého rozhodnutia a poznámku pod čiarou 44) však odzrkadľujú — ako je vysvetlené vyššie — trhové ceny, ako ich uviedol EMI, sú neurčité a vo veľkom rozpätí (najvyššie citované číslo je trikrát väčšie ako najnižšie). Preto je dôkazná hodnota týchto skutočností sporná.

— O správaní účastníkov na trhu

- 114 Komisia pre úplnosť uviedla, že účastníci po rokovaní z 15. októbra 1997 prispôbili svoje ceny v súlade s ustanoveniami údajnej dohody. V odôvodneniach č. 147 a 148 napadnutého rozhodnutia uvádza sadzby, ktoré použila Dresdner Bank, Commerzbank, HVB, VUW, GWK a Reisebank. Tieto sadzby sa nachádzali medzi 3 % a 4,5 % a niektoré banky účtovali navyše aj pevnú sumu.

- 115 Žalobca spochybňuje závery, ktoré Komisia vyvodila z uvedených skutočností. Tvrdí najmä, že Komisia sa sústredila len na sadzby provízií bez toho, aby zahrnula do svojich analýz aj pevnú zložku odplaty. Berúc do úvahy malú hodnotu vymieňaných súm, mala však táto zložka významný vplyv na výšku použitej odplaty. Riadna analýza sadziieb používaných medzi rokom 1998 a prechodným obdobím vyvracia zistenia Komisie.
- 116 Tieto tvrdenia sa javia ako relevantné. Pokiaľ sa veľká väčšina predmetných služieb týka súm nižších ako 200 EUR (vyhlásenie o námietkach spomína 70 %, pozri bod 9 vyhlásenia o námietkach), účtovanie pevných provízií vo výške 5 až 10 DEM alebo minimálneho vymieňaného objemu má značný vplyv na sumu, ktorú banky skutočne účtovali, pokiaľ sa vyjadrí v percentách. Komisia preto nebola oprávnená výlučne sa obmedziť na preskúmanie sadzby účtovaných provízií, ktoré predstavujú len čiastkový údaj o cene účtovanej spotrebiteľovi.
- 117 Detaily sadzobníkov, ktoré roku 1999 používali žalobca i ďalšie banky, sa nachádzajú v bode 56 vyhlásenia o námietkach. Vyplýva z nich, že používané provízie sa výrazne líšili od banky k banke, pokiaľ sa berú do úvahy celkové náklady zmenárenských služieb (sadzba provízie a pevná suma alebo minimálny objem). Čo sa týka roku 2000, žalobca predložil novinový článok, v ktorom sú uvedené úrovne provízií používaných bankami (príloha č. 25 k žalobe). Z tohto dokumentu vyplýva, že cena za výmenu 100 DEM používaná 21 nemeckými bankami sa pohybovala medzi 0 a 25 DEM. Za výmenu 1 000 DEM sa cenové rozpätie pohybovalo medzi 0 a 50 DEM. Tieto údaje pri percentuálnom vyjadrení vyvracajú platnosť zistení Komisie (odôvodnenia č. 147 a 148 napadnutého rozhodnutia), podľa ktorých adresáti napadnutého rozhodnutia vzájomne prispôbili svoje ceny v rozmedzí medzi 3 % a 4,5 %. Žiadna skutočnosť neumožňuje usúdiť s konečnou platnosťou, že priblíženie cien do „pásma“ malo inú príčinu ako normálne pôsobenie trhových síl. Naopak je potrebné zdôrazniť, že od začiatku prechodného obdobia provízie citeľne klesli, čo je možné vysvetliť zánikom kurzového rizika. Táto tendencia trvala až do konca

prechodného obdobia, čo zodpovedá zániku trhu služieb pri výmene hotovosti mien účastníckych členských štátov.

- 118 Preto skutočnosti, na základe ktorých Komisia usúdila, že zápisnicu [A] potvrdilo konanie zúčastnených bánk na trhu v zhode, nie sú presvedčivé.
- 119 Všetky preskúmané skutočnosti umožňujú záver, že Komisia nepredložila právne dostatočný dôkaz o existencii ňou tvrdenej dohody, a to tak pokiaľ ide o určenie cien za služby pri výmene hotovosti mien eurozóny počas prechodného obdobia, ako aj o spôsoby účtovania týchto cien. Z toho vyplýva, že žalobné dôvody týkajúce sa nesprávnosti skutkových zistení a nedostatku dôkazného charakteru predložených nepriamych dôkazov musia byť vyhlásené za opodstatnené.
- 120 Napadnuté rozhodnutie musí byť preto zrušené bez toho, aby bolo potrebné skúmať ďalšie žalobné dôvody.

O trovách

- 121 Podľa článku 87 ods. 2 rokovacieho poriadku účastník konania, ktorý nemal vo veci úspech, je povinný nahradiť trovy konania, ak to bolo v tomto zmysle navrhnuté. Keďže Komisia nemala vo veci úspech, je opodstatnené zaviazat' ju na náhradu trov konania v súlade s návrhom žalobcu.

Z týchto dôvodov

SÚD PRVÉHO STUPŇA (piata komora)

rozhodol a vyhlásil:

- 1) **Rozhodnutie Komisie 2003/25/ES z 11. decembra 2001 v konaní začatom podľa článku 81 ES [vec COMP/E-1/37.919 (ex 37.391) — Bankové poplatky za prepočet mien eurozóny — Nemecko] sa zrušuje v časti, v ktorej sa vzťahuje na žalobcu.**

- 2) **Komisia znáša všetky trovy konania.**

Lindh

García-Valdecasas

Cooke

Rozsudok bol vyhlásený na verejnom pojednávaní v Luxemburgu 14. októbra 2004.

Tajomník

Predsedníčka komory

H. Jung

P. Lindh

Obsah

Okolnosti predchádzajúce sporu	II - 3498
Právny rámec	II - 3498
Napadnuté rozhodnutie	II - 3505
Konanie	II - 3512
Návrhy žalobcu	II - 3512
Právny stav	II - 3513
O skutkových zisteniach	II - 3514
O dohode o spôsoboch účtovania zmenárenských provízií	II - 3514
Tvrdenia žalobcu	II - 3514
Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3518
O dohode o výške zmenárenských provízií	II - 3524
Zhrnutie napadnutého rozhodnutia	II - 3524
Tvrdenia žalobcu	II - 3527
Posúdenie Súdom prvého stupňa	II - 3528
— O zápisnici [A]	II - 3529
— O vyhláseniach Commerzbank a Bayerische Landesbank	II - 3534
— O správaní účastníkov na trhu	II - 3535
O trovách	II - 3537